

O'SMIRLIK DAVRIDA SHAXSNING SHAKLLANISHI VA ULARDAGI O'ZGARISHLARGA YECHIM

*“ALFRAGANUS” Universiteti Pedagogika va
psixologiya yo'nalishi bakalavr
3-bosqich talabasi
Azizova Shodiya Utkur qizi*

Annotatsiya: *Maqolada o'smirlik davridagi o'zgarishlar, psixik rivojlanishining asosiy ko'rinishlari va ulardagi fikrlanishning rivojlanishi haqida fikr yuritiladi.*

Kalit so'zlar: *ijtimoiy xulq, umumlashtirish, abstraksiyalash, tanqidiy, emotsional, intellektuallashtirish, g'oyaviy yetuklik, fuqaroviy yetuklik, yo'nalganlik*

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoev Miromonovich ta'kidlaganidek, “Bizni hamisha o'ylantirib keladigan yana bir muhim masala- bu yoshlarimizning odoab-ahloqi, yurish-turishi, bir so'z bilan aytganda, dunyoqarashiga bog'liq. Bugun zamon shiddat bilan o'zgaryapti. Bu o'zgarishlarni hammadan ham ko'proq his etadigan kim -yoshlar. Mayli, yoshlar o'z davrining talablari bilan uyg'un bo'lsin. Lekin ayni paytda o'zligini ham unutmasin”. Haqiqatan, o'zbek yoshlari kelajak egalari, yurtimiz ravnaqiga hissa qo'shadigan yoshlardir.

O'smirlik davri o'ziga xos ijtimoiy guruhni tashkil etadi. U hayot, mehnat va tajribalarning muhim sharti, ijtimoiy xulq va psixologiyasi, yo'nalganlikning muhim tizimi sifatida tavsif qilinadi.

O'smirlik jismoniy yetuklik davridir. Bu davrda organizmning tez o'sishi va rivojlanishi tugallanadi, jismoniy rivojlanishning nisbiy turg'un davri boshlanadi. O'smirlik davrida gavdaning o'sishi sekinlashadi, sezilarli darajada muskul kuchlari va ish qobiliyati oshadi, ko'krak qafasi kengayadi, skeletning qotishi tugallanadi, to'qimalar va organlar shakillanadi va funksional rivojlanadi.

O'smirlik davrida insonning hayot va mehnat faoliyati belgilab olinadi. U mustaqil mehnat faoliyatiga esa, to'laqonli qobiliyatli psixik, g'oyaviy va fuqaroviy yetuklik darajasiga erishadi.

O'smirlar va qizlar shaxsi o'zlari o'rin egallay boshlagan jamiyat, jamoa, ijtimoiy munosabatlar tizimidagi yangi muhit ta'sirida qaror topadi.

O'smirlik davridagi asosiy faoliyat turi o'rganish, ta'lim olish, ishlab chiqarish mehnatidir. Bu jarayonda o'smirlar va qizlarning aqliy rivojlanishida xarakterli o'zgarishlar yuz beradi, mehnat va o'rganishga bo'lgan ongli munosabat ham oshadi, kelgusidagi mehnat faoliyatida olingan bilim, malaka va ko'nikmalar unda to'laqonli qatnashish uchun zarur shartlardan biri degan onglilik shakllanadi.

O'smirlik yoshi uchun qiziqishning kengligi va turli - tumanligi ham xarakterlidir. Bilishga bo'lgan qiziqishlar keng, barqaror va shijoatli tus oladi. Bilish faoliyatiga qaratilgan va u bilan bog'liq o'qish, mutolaa qilishga qiziqish rivojlanadi, ishda fikrni jamlash malakasi, mantiqiy eslab qolishning turli usullaridan foydalanish shakillanadi. Aqliy ishlar xarakteri o'zgaradi. Aqliy faoliyat nisbatan faol, mustaqil va ijodiy xarakter oladi.

Fikrlash faoliyati - umumlashtirish va abstraksiyalashning oliy darajasiga ko'tariladi, hodisalarning sababiy bog'lanishlari yo'nalishini oshiradi, unda ahvolni asoslash va isbotlash

malakasi shakilanadi, fikrlashda tanqidiylik rivojlanadi. Fikrlash faoliyatining rivojlanishi nazariy tafakkurning shakllanishiga, tabiat va jamiyatning umumiy qonunlarini bilishga, falsafiy kategoriyalami o'zlashtirishga bo'lgan qobiliyatning shakllanishiga omil bo'ladi.

O'smirlik yoshidagi psixik rivojlanishining asosiy xislatlaridan biri dunyoqarashning shakllanishidir, shuningdek, turli bilim sohalari va faoliyatning har xil turlarida ijodning rivojlanishi ham ajralib turadi.

O'smirlik davri hayotning xilma-xil jihatlariga bo'lgan hissiy va emotsional munosabatlarning boyligi va rang-barangligi bilan ham xarakterlidir.

V.G.Krisko nazariyasiga ko'ra, o'smirlik davri psixik rivojlanishining asosiy yo'nalishlari quyidagilardan iborat:

- atrof-muhitga erkin, ongli munosabatda bo'lish;
- bosh miya faoliyatining emotsional - irodaviy doirasining murakkablashuvi;
- voqelikning abstraktlogik tushunilishi;
- shaxs faoliyatini birin-ketin intellektuallashtirish;
- ijtimoiy va kasbiy muhitga moslashish.

Shaxs faoliyatida uning yo'nalganligi muhim o'rin egallaydi. Psixologlarning aniqlashlaricha, shaxsning yo'nalganligi, bu shunday psixik xislatki, unda ehtiyojlar, motivlar, dunyoqarash, yo'l-yo'riq, hayot va faoliyat maqsadlari ifodalanadi.

O'smirlik davri ehtiyojlari doim o'sib borish xarakteriga ega. Ular nafaqat o'quv faoliyatini, balki ma'naviy va moddiy hayotni qamrab oladi. Bundan kelib chiqadigan ziddiyatlar talaba shaxsining harakatga keltiruvchi kuchlari bo'lib xizmat qiladi.

Demak, o'smirlik shaxsning shakllanishida muhim davr hisoblanadi. O'smirlik va qizlar hayoti va faoliyatining yangi sharoiti, ularning faol o'quv ijtimoiy, mehnat faoliyatlari bo'lg'usi mutaxassis shaxsning shakllanishida o'z ta'sirini o'tkazadi. Nazariy bilimlarning oshib, muloqot doirasining kengayib, turmush tajribalarining boyib borishi esa dunyoqarashning shakllanishiga ta'sir etadi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak o'smirlik yoshidagi yigit-qizlarning fiziologik, aqliy va psixik rivojlanishida ota-onalarning va albatta biz pedagoglarning ma'suliyatimiz juda ham katta deb o'ylayman.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. N. N. Azizxodjayev. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. O'quv qo'llanma. O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi nashriyoti, 2006
2. Abduqodirov A. A., Astanova F. A., Abduqodirova F. A. "Case-study" uslubi: nazariya, amaliyot va tajriba. – T.: "Tafakkur qanoti", 2012. – 134 b.
3. Axmedova M. T. Oila, mahalla va ta'lim muassasasi hamkorligida o'quvchilarni axloqiy tarbiyalash davr talabi. Yoshlarni oilaparvar, ota-onalikka tayyorlashda oilaning roli mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari. – T., 2013. – 222–224 b.
4. Axmedova M. T. Pedagogik konfliktologiya. O'quv qo'llanma. – Adabiyot uchqunlari, 2017 yil. – 320 b.
5. Toshkent Davlat iqtisodiyot universitetida "Ustoz-shogird" tizimi to'g'risidagi NIZOM. Ma'naviy-ma'rifiy ishlar va ijtimoiy himoya Kengashining 2005-yil 21-yanvar majlisi qarori

bilan tasdiqlangan (2004 yil 25 avgust 87-02-1279-sonli modermnomasi).